

Quality of life of cattle and buffalo farmers in Sawatthi Subdistrict, Mueang District, Khon Kaen Province

Benjathip Phutsai¹ and Pattaraporn Weeranakin^{1*}

¹ Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: pattawe@kku.ac.th

ABSTRACT

This research aims to study (1) basic information on cattle and buffalo raising of farmers, (2) the impacts on the quality of life of cattle and buffalo raising farmers, and (3) guidelines for developing the quality of life of cattle and buffalo farmers in Sawatthi Subdistrict, Mueang District, Khon Kaen Province. This research is qualitative research. The target group is specifically selected as 6 cattle and buffalo farmers living in Sawatthi Subdistrict, Mueang District, Khon Kaen Province. The instrument used in this research was an open-ended interview. This study analyzed content data and presented it descriptively. The research results found that Sawatthi Subdistrict has an area suitable for raising cows and buffaloes. The general area is rice fields and plateaus. In 2016, the “Nong Ping Community Cow Group” was established and a group committee was appointed. There are rules and regulations to operate in the group format, including proper animal husbandry and pen management, and feeding according to animal nutrition principles. The impacts on the quality of life of cow and buffalo farmers found that economic instability, poor health, and concerns among farmers, which affected the quality of farmers due to lack of income from economic instability. Guidelines for improving the quality of life of cattle and buffalo farmers found that (1) farmers wanted the government to support the health care of cows and buffaloes and develop and improve the breed of cows and buffaloes. (2) Increase the area sufficient for raising cows and buffaloes. (3) Find a market to support and adjust the price of cows and buffaloes for farmers so that farmers will have income to expand in the future. In addition, some farmers want to create a cow and buffalo enterprise group to provide additional income to farmers whose income is not enough to make a living.

Keywords: Quality of Life, Cattle and Buffalo Farmers, Khon Kaen Province

คุณภาพชีวิตของเกษตรกรเลี้ยงโคกระบือ ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

เบญจทิพย์ พุ่มซ้าย¹ และ ภัทรพร วีระนาคินทร์^{1*}

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: pattowe@kku.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ข้อมูลพื้นฐานการเลี้ยงโค-กระบือของเกษตรกร (2) ผลกระทบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือ และ (3) แนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือในตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายเลือกแบบเจาะจงคือเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบืออาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลแบบเชิงเนื้อหาและนำเสนอเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ตำบลสาวะถี มีพื้นที่ที่เหมาะสมในการเลี้ยงโค-กระบือ พื้นที่โดยทั่วไปเป็นทุ่งนาและที่ราบสูง โดยในปี พ.ศ. 2559 มีการจัดตั้ง “กลุ่มโคประชารัฐบ้านหนองปิง” และได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการกลุ่ม มีกฎระเบียบ ข้อบังคับเพื่อดำเนินงานในรูปแบบกลุ่ม โดยมีการจัดการเลี้ยงดูสัตว์ การจัดการคอกที่เหมาะสมให้อาหารตามหลักโภชนาอาหารสัตว์ ผลกระทบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือ พบว่า ความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ การมีสุขภาพที่ไม่แข็งแรงและความกังวลที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรซึ่งผลกระทบนี้ส่งผลให้คุณภาพเกษตรกรมีความขัดข้องจากการขาดรายได้จากความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ ส่วนแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือ พบว่า (1) เกษตรกรต้องการให้ภาครัฐเข้ามาสนับสนุนเรื่องการดูแลสุขภาพโค-กระบือและพัฒนาปรับปรุงพันธุ์โค-กระบือ (2) เพิ่มพื้นที่ให้เพียงพอต่อการเลี้ยงโค-กระบือ (3) มีตลาดรองรับและปรับราคาโค-กระบือให้กับเกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรจะได้มีรายได้ในการต่อยอดในครั้งต่อไป อีกทั้งยังมีเกษตรกรบางส่วนต้องการสร้างกลุ่มวิสาหกิจเลี้ยงโค-กระบือเพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับเกษตรกรที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, เกษตรกรเลี้ยงโคกระบือ, จังหวัดขอนแก่น

© 2024 JSDP: Journal of Spatial Development and Policy

บทนำ

ในอดีตโค-กระบือเป็นเครื่องมือสำคัญและยังเป็นสัตว์ที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทยในอดีตทางด้านการประกอบอาชีพของเกษตรกรไทย เช่น การใช้โค-กระบือไถนา เนื่องจากโค-กระบือมีขนาดใหญ่และแข็งแรง ประเทศไทยในอดีตไม่มีเครื่องจักรในการทำเกษตรจึงทำให้เกษตรกรต้องใช้สัตว์ในการทำเกษตร การเลี้ยงโค-กระบือของเกษตรกรส่วนใหญ่จะอาศัยแหล่งอาหารจากธรรมชาติ เช่น ใช้พื้นที่สาธารณะ พื้นที่ข้างถนนและพื้นที่นาหลังการเก็บเกี่ยว อีกทั้ง เกษตรกรยังใช้โค-กระบือเป็นกิจกรรมบันเทิง เกมกีฬาหรือประกวดแข่งขัน เช่น ประเพณีวิ่งควาย วัวและควายชน การประกวดโคและกระบือพ่อ-แม่พันธุ์ รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรซึ่งกิจกรรมเหล่านี้แสดงเชิงสัญลักษณ์ถึงการผลิตโคเนื้อที่เชื่อมโยงถึงวิถีชีวิตของเกษตรกรในประเทศไทย การเลี้ยงโค-กระบือเปรียบเสมือนเป็นเงินออมหรือเงินฝากของครัวเรือนเกษตรกร อีกทั้งเกษตรกรยังถือว่าโค-กระบือเป็นทุนเคลื่อนที่โดยที่เกษตรกรจะมีโค-กระบือในการครอบครองในอัตราส่วน 3-5 ตัวต่อครัวเรือน และจะใช้แรงงานครอบครัวในการดูแลสุขภาพโค-กระบือตามพื้นที่ต่าง ๆ (Krung Wilachai, 2550) นอกจากนี้ ผลพลอยได้จากการเลี้ยงโค-กระบือ คือ มูล โดยจะนำไปใช้เป็นปุ๋ยบำรุงดิน เพื่อเพิ่มการเจริญเติบโตของพืช ซึ่งการเลี้ยงโค-กระบือของประเทศไทยในปัจจุบันได้ขยายตัวไปมาก ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงของเกษตรกรรายย่อยเพื่อเป็นอาชีพเสริม

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการเลี้ยงโค-กระบือ จำนวน 6,689,013 ตัวต่อเกษตรกร 1,241,749 คน (กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2566) ซึ่งเป็นจำนวนที่โค-กระบือมีล้านตลาด ส่งผลให้ตลาดค้าโค-กระบือมีความอึดตัว ไม่มีผู้

ซื้อ เกษตรกรผู้ขายโค-กระบือจึงต้องลดราคาเพื่อเพิ่มการซื้อขายโค-กระบือ ส่งผลให้ราคาโค-กระบือลดลงอย่างรวดเร็ว ทำให้เกษตรกรมีรายได้ที่ไม่คงที่ ในปี 2564 ภาครัฐมีนโยบายประกันรายได้เกษตรกรสาขาปศุสัตว์จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลภาวะการผลิตด้านการผลิตโค เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.2 เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงโค เช่น โครงการฟาร์มโคเนื้อสร้างอาชีพ โครงการปศุสัตว์ ส่งผลให้เกษตรกรเลี้ยงโคเนื้อเพิ่มขึ้น ทำให้ระดับราคาปี 2564 ราคาโคที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยอยู่ที่ตัวละ 33,919.83 บาท ซึ่งผู้บริโภคในประเทศไทยและต่างประเทศมีความต้องการเนื้อโคอย่างต่อเนื่อง และในด้านการผลิตกระบือเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.5 เนื่องจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีนโยบายส่งเสริมการเลี้ยงกระบือเพื่อสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร เช่น โครงการอนุรักษ์กระบือไทย ทำให้เกษตรกรมีการเลี้ยงกระบือเพิ่มขึ้น ระดับราคาปี 2564 ราคากระบือที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยอยู่ที่ตัวละ 37,582.72 บาท เนื่องจากตลาดมีความต้องการกระบือหลายรูปแบบ เช่น นำไปพัฒนาสายพันธุ์ การประกวดกระบือสวยงาม รวมทั้งการส่งออกกระบือมีชีวิตไปต่างประเทศ (จีน เวียดนาม และลาว) ซึ่งการผลิตโค-กระบือทั้ง 2 ด้าน ทำให้เกษตรกรต้องการซื้อโค-กระบือเพิ่มมากขึ้น เพื่อเลี้ยงเป็นอาชีพเสริมสร้างรายได้ ต่อมาในปี 2565 คาดว่าจะขยายตัวอยู่ในช่วงร้อยละ 0.6 – 1.6 เนื่องจากปริมาณการผลิตโค-กระบือมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากเกษตรกรมีการขยายการเลี้ยงเพื่อรองรับความต้องการของตลาด โดยเกษตรกรให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการเลี้ยงและมีการบริหารจัดการฟาร์มที่มีการดูแลเอาใจใส่ ฝ้าระวังและควบคุมโรค (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2565) จังหวัดขอนแก่นเป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่เกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือเลือกเข้ามาใช้บริการตลาดโค-กระบือค่อนข้างมากเนื่องจากอำเภอที่ตลาดโค-กระบือตั้งอยู่ติดกับหลายจังหวัดและเกษตรกรสามารถเดินทางเข้าถึงสะดวก (กำพลศักดิ์ วงศ์นารี และคณะ, 2553) แต่อย่างไรก็ตาม ปริมาณเนื้อโคก็ยังมีไม่เพียงพอกับความต้องการของจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น และความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจมีส่วนให้ความต้องการอาหารเพื่อการบริโภคภายในประเทศมีสูงขึ้นทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ทำให้เกษตรกรมีแรงจูงใจให้มีการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโค-กระบือให้มีมาตรฐานสูงขึ้นและเป็นการสร้างรายได้เสริมให้แก่ครัวเรือนเกษตรกรแก่กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโค-กระบือ เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติในการดูแลรักษาโค-กระบือได้อย่างถูกต้อง

ตำบลสวาทตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น มีพื้นที่ภูมิประเทศเป็นทุ่งนาและที่ราบสูง พื้นที่ส่วนใหญ่ยังแห้งแล้งมีภูเขาเล็ก ๆ มีแหล่งน้ำธรรมชาติและลำห้วยในบางหมู่บ้านและประชากรส่วนใหญ่จะตั้งบ้านเรือนอยู่ตามพื้นที่ราบสูง และมีการทำเกษตรกรรม เช่น ปลูกข้าว มันสับปะหลัง อ้อย และเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะโค-กระบือ เนื่องจากมีพื้นที่แล้งและมีลำห้วย ซึ่งเหมาะสมกับการเลี้ยงโค-กระบือ (สำนักงานปศุสัตว์อำเภอเมืองขอนแก่น, 2566) ในปัจจุบันกว่าครึ่งของครัวเรือนเกษตรกรมีแรงงานสูงวัยเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีข้อจำกัดในการเข้าถึงความรู้ ทักษะและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดอำนาจต่อรองในระบบตลาดห่วงโซ่อุปทานและการส่งผ่านนโยบายส่งเสริมการเกษตรของภาครัฐก็อาจยังไม่มีประสิทธิภาพและไม่แพร่หลาย ซึ่งผลจากปัญหาข้างต้นเมื่อรวมกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและการแข่งขันที่สูงขึ้นในตลาดโลก ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงได้ผลผลิตและกำไรสุทธิจากการทำเกษตรต่ำและยังคงต้องพึ่งพิงภาครัฐ เทคโนโลยีและนวัตกรรมจะเป็นตัวช่วยที่สำคัญในการเพิ่มผลิตภาพและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรได้ปัจจุบัน (ไทยพับลิก้า, 2562) ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่ก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี ประเทศไทยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้ประเทศมีการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของคนและการพัฒนาประเทศโดยให้คนเป็นจุดศูนย์กลางของการพัฒนา และใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการพัฒนาที่ ทำให้คนมีคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) แต่ยังคงมีกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เช่น เกษตรกร ผู้ใช้แรงงาน ผู้สูงอายุและผู้พิการมีคุณภาพชีวิตต่ำ โดยรัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลที่ยังเป็นกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นโดยเฉพาะเกษตรกร แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีรายได้ค่อนข้างต่ำและมีคุณภาพชีวิตยังขาดความมั่นคงในอาชีพและรายได้ แม้รัฐบาลจะพยายามแก้ไขปัญหา เช่น แผนปฏิรูปราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565) ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร กลยุทธ์ที่ 2 เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับมูลค่าสินค้าเกษตร กลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม

เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ภาคเกษตร กลยุทธ์ที่ 4 บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล และยั่งยืน และกลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ หรือการลดความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ แต่ก็ยังมี ปัญหาจากภัยธรรมชาติทำให้มีผลกระทบกับเกษตรกร อาจมีผลให้ราคาสินค้าที่ตกต่ำ รวมถึงกระแสบริโภคนิยม ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้มากขึ้น (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2565) ทั้งนี้การที่เกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือไม่สามารถ เข้าถึงความรู้ ทักษะหรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ อาจจะทำให้การเกษตรไม่มีการพัฒนาส่งผลให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรแย่ลง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือ ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เพื่อศึกษา ข้อมูลพื้นฐาน ผลกระทบ และแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงโค-กระบือให้ดีขึ้น ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อดำเนินชีวิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงโค-กระบือและการส่งเสริมเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรมเพื่อโยงไปสู่การพัฒนา ประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานการเลี้ยงโค-กระบือของเกษตรกรในตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาผลกระทบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือในตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือในตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยรายละเอียดของการดำเนินงาน ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายจะต้องมีประสบการณ์การเลี้ยงโค-กระบือ และเป็นเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบืออาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 6 คน โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ประกอบไปด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือ ส่วนที่ 2 การเลี้ยงดูและคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือ และส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

แนวทางการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ความเหมาะสมในการเก็บข้อมูลและภาษาที่ใช้ โดยเครื่องมือที่ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการ โดยนำประเด็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลมาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อค้นหาประเด็นปัญหาหรือความต้องการที่สอดคล้อง

การสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนดังนี้

- 1) นำแนวคิดทฤษฎี จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมมาพิจารณาการสร้างแนวทางการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง
- 2) สร้างเครื่องมือและจัดพิมพ์แนวทางการสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ และนำไปเก็บข้อมูล
- 3) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคในการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technic)
- 4) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์สรุปข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกโดยผู้วิจัย ออกแบบคำถามให้สอดคล้องวัตถุประสงค์และหัวข้อวิจัยและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ซึ่งก่อนเริ่มการสัมภาษณ์วิจัยได้

ชี้แจงวัตถุประสงค์ของงานวิจัยให้กับผู้ให้ข้อมูลทราบทุกครั้งก่อนทำการสัมภาษณ์ และเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงจำนวน 6 คน และผู้วิจัยใช้คำพูดในรูปแบบกึ่งทางการและใช้ภาษาท้องถิ่นในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้เหมาะสมพื้นที่และความเข้าใจของผู้ให้ข้อมูล เพื่อลดความคลาดเคลื่อนของข้อมูลและการตีความทางด้านภาษาท้องถิ่นและได้ข้อมูลที่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ หลังจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยไม่ตีความหรือรายงานข้อมูลที่ไม่ใช่คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลในการบันทึกข้อมูล และการรายงานผลวิจัย เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่ถูกต้องและไม่คลาดเคลื่อน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

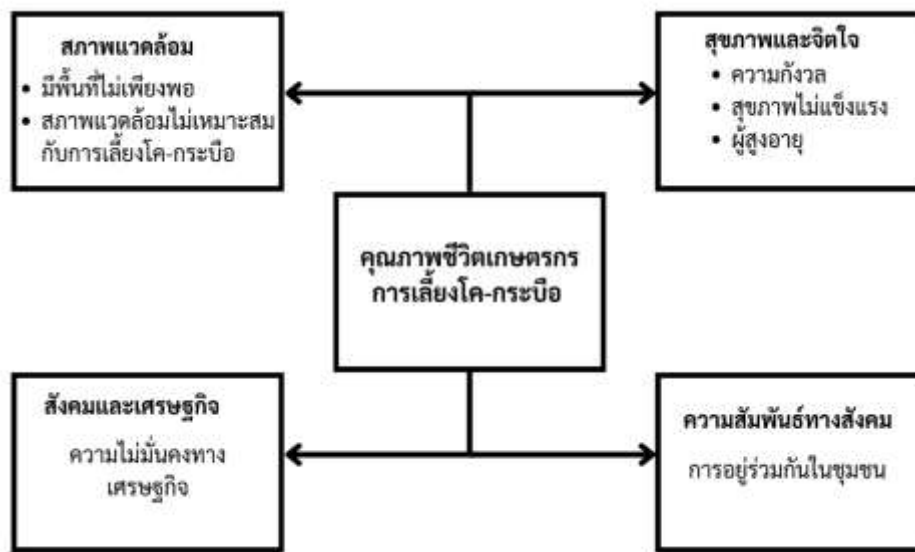
ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยผู้วิจัยได้ตระหนักถึงประเด็นสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ นั่นคือ ข้อมูลที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมนั้น มีความสมบูรณ์ ครบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสามารถตอบปัญหาของการวิจัยได้ชัดเจนสมบูรณ์และสอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัย

5. จริยธรรมในการวิจัย

ผู้วิจัยคำนึงถึงจริยธรรมในการวิจัย ความซื่อสัตย์สุจริตในการวิจัย (Research integrity) ซึ่งก่อนดำเนินการวิจัยผู้วิจัยได้ขออนุญาตทางเทศบาลตำบลสาละวิน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยนำหนังสือราชการแจ้งขออนุญาตลงพื้นที่สัมภาษณ์กับทางเทศบาลตำบลสาละวินและผู้นำชุมชน เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลเกษตรกรรมเลี้ยงโค-กระบือ เพื่อลงพื้นที่ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลและผู้วิจัยได้ดูความเหมาะสมตามสถานการณ์ของผู้ที่จะให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ และได้ขอความยินยอมการให้ข้อมูลและการจดบันทึกการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลก่อนเก็บข้อมูลทุกครั้ง หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยตระหนักถึงข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล และเคารพผู้ให้ข้อมูลโดยไม่ตีความหรือรายงานข้อมูลที่ไม่ใช่คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลในการบันทึกข้อมูล และการรายงานผลวิจัย ผู้วิจัยจึงปกปิดชื่อและข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลโดยการใช้นามสมมติทุกคน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือ ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มีการกำหนดกรอบแนวคิด ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ข้อมูลพื้นฐานการเลี้ยงโค-กระบือของเกษตรกรในตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

เทศบาลตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พื้นที่โดยทั่วไปเป็นทุ่งนาและที่ราบสูง พื้นที่ส่วนใหญ่ยังแห้งแล้ง มีแหล่งน้ำธรรมชาติและลำห้วยในบางหมู่บ้าน แต่หน้าแล้งจะขาดน้ำทำให้น้ำไม่พอเพียงในการอุปโภคและบริโภค ประชากรส่วนใหญ่จะตั้งบ้านเรือนอยู่ตามพื้นที่ราบสูง อากาศในพื้นที่ตำบลสาวะถีมี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อนอากาศจะร้อนจัด ฤดูฝนก็จะมีฝนตกตามฤดูกาลดี แต่ยังมีปริมาณน้ำฝนน้อยมาก ส่วนฤดูหนาว จะมีอากาศหนาวถึงหนาวจัด ตำบลสาวะถีมีพื้นที่ทั้งหมด 56,596 ไร่ แบ่งเนื้อที่ออกเป็น พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ป่าไม้ พื้นที่สาธารณประโยชน์ พื้นที่แหล่งน้ำ ที่อยู่อาศัยและสถานที่ราชการ โดยใช้พื้นที่ทำเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ แต่ยังคงขาดแคลนโค-กระบือ ในการทำการเกษตร ทำให้ตำบลสาวะถีได้นำโครงการธนาคารโค-กระบือ เพื่อเกษตรกรตามพระราชดำริ เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของตำบลสาวะถี เพื่อให้เกษตรกรได้แก้ปัญหาการขาดแคลนโค-กระบือที่จะใช้แรงงานและเป็นพ่อแม่พันธุ์ เพื่อผลิตจำนวนโค-กระบือในหมู่บ้านโดยมีบ้านหนองปิงเป็นชุมชนที่ดำเนินการโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกรตามพระราชดำริ และมีสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดขอนแก่นและเทศบาลตำบลสาวะถีเป็นผู้ดูแลโครงการ โดยใช้ชื่อว่า กลุ่มโคประชารัฐบ้านหนองปิง เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2559

คณะกรรมการโครงการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มโคประชารัฐบ้านหนองปิง ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น สมาชิก 111 ราย ได้ตระหนักถึงปัญหาการขาดแคลนโค-กระบือที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านและท้องถิ่น จึงได้ร่วมมือกันหาทางกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อขึ้นในหมู่บ้าน เพื่อเป็นองค์กรแก้ไขปัญหาการขาดแคลนโค-กระบือที่เกิดขึ้น นายเวช กองกุล พร้อมด้วยราษฎร หมู่ที่ 18 ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ได้ทำหนังสือขอให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานโค-กระบือ สำหรับนำไปเลี้ยงให้เกิดอาชีพและสร้างรายได้ เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2559 และทางกรมปศุสัตว์ได้มอบโค-กระบือ โครงการธนาคารโค-กระบือ เพื่อเกษตรกรตามพระราชดำริ จำนวนทั้งสิ้น 85 ตัว แบ่งเป็น โค 60 ตัว กระบือ 25 ตัว และได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการกลุ่ม มีกฎระเบียบ ข้อบังคับเพื่อดำเนินงานในรูปแบบกลุ่มจนถึงปัจจุบัน

2. ผลกระทบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือในตำบลสาละวิน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ผลกระทบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือในตำบลสาละวิน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีผลกระทบที่ส่งผลกับเกษตรกร คือ ความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ การมีสุขภาพที่ไม่แข็งแรง ความกังวล ซึ่งผลกระทบนี้ส่งผลให้คุณภาพเกษตรกรมีความขัดข้องจากการขาดรายได้ แต่เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลสามารถมีพื้นที่และสภาพแวดล้อมในการเลี้ยงโค-กระบือได้อย่างเหมาะสม พร้อมทั้งสามารถสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมได้ดี โดยสรุปได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

คุณเอ (นามสมมติ) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “สิ่งแวดล้อมและพื้นที่รอบ ๆ เหมาะสมกับการเลี้ยงโค-กระบือ เพราะมีบ่อน้ำและพื้นที่ที่กว้างขวาง แต่ว่าความไม่มั่นคงของเศรษฐกิจส่งผลให้ราคาโค-กระบือตกต่ำทำให้ขาดทุน ถ้าโค-กระบือมีราคาสามารถขายได้ในราคาที่เหมาะสมก็จะสามารถกระจายรายได้ในชุมชนได้ และการที่ชุมชนมีกลุ่มวิสาหกิจยังเป็นรายได้เสริมให้เกษตรกรสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนได้ด้วย”

คุณบี (นามสมมติ) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “สภาพแวดล้อมเหมาะสมกับการเลี้ยงโค-กระบือมาก ๆ แต่ราคาโค-กระบือตกต่ำทำให้ส่งผลต่อรายได้และการดำรงชีพ เพราะเลี้ยงเพื่อเป็นทุนสำรองถ้าขายไม่ได้ก็ไม่มีเงินในการใช้จ่าย แต่ในชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจซึ่งคุณบีได้เข้าร่วมกลุ่ม การขายโค-กระบือยังสามารถต่อรองราคาราคาได้”

คุณซี (นามสมมติ) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “มีความสุขเวลาได้เห็นโค-กระบือกินหญ้าที่หามา พร้อมทั้งยังได้ใช้ประโยชน์จากมูลสัตว์ นำไปแบ่งหญ้า ๆ ให้ใส่แปลงผักได้ด้วย อีกอย่างถ้าเศรษฐกิจดีก็จะขายโค-กระบือได้ ได้เงินมาก็จะมีใช้ในครอบครัวสร้างบ้าน มีรถ ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นกว่านี้อีก”

คุณดี (นามสมมติ) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “มีพื้นที่ที่เหมาะสมกับการเลี้ยงโค-กระบือมาก ๆ เพราะไม่เบียดเบียนที่อยู่อาศัย มีหญ้าปลูกที่อุดมสมบูรณ์ แต่การเลี้ยงโค-กระบือก็มีความกังวลในช่วงหาหญ้าไม่ได้และอายุมากขึ้นทำให้สุขภาพไม่แข็งแรง”

คุณอี (นามสมมติ) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “ที่เลี้ยงโค-กระบือเพราะเลี้ยงตามพ่อแม่แต่เด็ก ๆ และเศรษฐกิจมีผลในเรื่องของรายได้และการสร้างกลุ่มวิสาหกิจยังมีความสำคัญต่อสังคมและชุมชน เพราะสามารถสร้างรายได้ให้ชุมชน เนื่องจากเกษตรกรในกลุ่มวิสาหกิจขายโค-กระบือได้ ก็สามารถนำมาใช้จ่ายในร้านค้าชุมชน”

คุณจี (นามสมมติ) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “พื้นที่คอกโค-กระบือเหมาะสมแล้ว เพราะห่างจากบ้านและชุมชนพร้อมทั้งยังมีพื้นที่สระน้ำให้โค-กระบือ ความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจทำให้ช่วงนี้ราคาโค-กระบือตกต่ำ แต่ดีที่เข้ากลุ่มโคกระบือบ้านหนองปิง ทำให้มีการรองรับการขายวัวได้บ้าง แต่อายุเยอะมากขึ้นสุขภาพก็ไม่ค่อยแข็งแรง”

ซึ่งผู้ให้ข้อมูลได้แสดงให้เห็นถึงผลกระทบในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1 จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือตำบลสาละวิน โดยศึกษาด้านสภาพแวดล้อม สรุปได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

คุณเอ (นามสมมติ) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “สิ่งแวดล้อมและพื้นที่รอบ ๆ เหมาะสมกับการเลี้ยงโค-กระบือ เพราะมีบ่อน้ำและพื้นที่ที่กว้างขวาง”

คุณดี (นามสมมติ) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “มีพื้นที่ที่เหมาะสมกับการเลี้ยงโค-กระบือมาก ๆ เพราะไม่เบียดเบียนที่อยู่อาศัย มีหญ้าปลูกที่อุดมสมบูรณ์”

คุณอี (นามสมมติ) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “สภาพแวดล้อมเหมาะสมกับการเลี้ยงโค-กระบือมาก ๆ เพราะเป็นที่โล่ง ระบายอากาศได้”

คุณจี (นามสมมติ) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “พื้นที่คอกโค-กระบือเหมาะสมแล้ว เพราะห่างจากบ้านและชุมชนพร้อมทั้งยังมีพื้นที่สระน้ำให้โค-กระบือ”

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือ สรุปได้ว่า ผลกระทบด้านสภาพแวดล้อมไม่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือ เนื่องจากเกษตรกรได้มีการจัดการพื้นที่เลี้ยงโค-กระบือได้ดีโดยคำนึงถึงชุมชนและพื้นที่ที่เหมาะสมในการเลี้ยงโค-กระบือ เกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือส่วนใหญ่เลี้ยงโค-กระบือตามทุ่งนาซึ่งห่างจากพื้นที่ชุมชนทำให้ไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชนใด ๆ

2.2 จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือตำบลสาวะถี โดยศึกษาด้านสุขภาพและจิตใจ สรุปได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

คุณซี (นามสมมติ) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “มีความสุขเวลาได้เห็นโค-กระบือกินหญ้าที่หามา พร้อมทั้งยังได้ใช้ประโยชน์จากมูลสัตว์ นำไปแบ่งญาติ ๆ ใส่แปลงผักได้ด้วย”

คุณดี (นามสมมติ) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “การเลี้ยงโค-กระบือก็มีความกังวลในช่วงหาหญ้าไม่ได้และอายุมากขึ้นทำให้สุขภาพไม่แข็งแรง”

คุณจี (นามสมมติ) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “อายุเยอะมากขึ้นสุขภาพก็ไม่ค่อยแข็งแรง”

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือ สรุปได้ว่า ผลกระทบด้านสุขภาพและจิตใจส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือ เนื่องจากเกษตรกรกังวลในเรื่องของราคาโค-กระบือที่ตกต่ำ ทำให้เกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือไม่ได้กำไรจากการเลี้ยงทำให้รายได้หยุดชะงักในบางช่วง อีกทั้งเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ทำให้กังวลในเรื่องของสุขภาพ เนื่องจากเกษตรกรที่เป็นผู้สูงอายุค่อนข้างลำบากในการหาอาหารและเก็บเกี่ยวหญ้า

2.3 จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือตำบลสาวะถี โดยศึกษาด้านสังคมและเศรษฐกิจ สรุปได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

คุณเอ (นามสมมติ) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “ความไม่มั่นคงของเศรษฐกิจส่งผลให้ราคาโค-กระบือตกต่ำทำให้ขาดทุน ถ้าโค-กระบือมีราคาสามารถขายได้ในราคาที่เหมาะสมก็จะสามารถกระจายรายได้ในชุมชนได้”

คุณบี (นามสมมติ) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “ราคาโค-กระบือตกต่ำทำให้ส่งผลกระทบต่อรายได้และการดำรงชีพเพราะเลี้ยงเพื่อเป็นทุนสำรองถ้าขายไม่ได้ก็ไม่มีเงินในการใช้จ่าย”

คุณอี (นามสมมติ) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “ความมั่นคงในเศรษฐกิจมีผลในเรื่องของรายได้และการสร้างกลุ่มวิสาหกิจยังมีความสำคัญต่อสังคมและชุมชน เพราะสามารถสร้างรายได้ให้ชุมชน เนื่องจากเกษตรกรในกลุ่มวิสาหกิจขายโค-กระบือได้ ก็สามารถนำมาใช้จ่ายในร้านค้าชุมชน”

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือ สรุปได้ว่า ผลกระทบด้านสังคมและเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือ เนื่องจากเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือยังมีความกังวลในเรื่องของเศรษฐกิจที่ไม่คงที่ ทำให้ส่งผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกร

2.4 จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือตำบลสาวะถี โดยศึกษาด้านความสัมพันธ์ทางสังคมสรุปได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

คุณเอ (นามสมมติ) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “โค-กระบือมีราคาสามารถขายในราคาที่เหมาะสมก็จะสามารถกระจายรายได้ในชุมชนได้ และการที่ชุมชนมีกลุ่มวิสาหกิจยังเป็นรายได้เสริมให้เกษตรกรสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนได้ด้วย”

คุณซี (นามสมมติ) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “ได้ใช้ประโยชน์จากมูลสัตว์ นำไปแบ่งญาติ ๆ ให้ใส่แปลงผักได้ด้วย”

คุณอี (นามสมมติ) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “การสร้างกลุ่มวิสาหกิจยังมีความสำคัญต่อสังคมและชุมชน เพราะสามารถสร้างรายได้ให้ชุมชน เนื่องจากเกษตรกรในกลุ่มวิสาหกิจขายโค-กระบือได้ ก็สามารถนำมาใช้จ่ายในร้านค้าชุมชน”

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือ สรุปได้ว่า ผลกระทบด้านความสัมพันธ์ทางสังคมส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือ เนื่องจากเกษตรกรได้เข้าร่วมกลุ่มโค-กระบือทำให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนและการร่วมมือระหว่างเกษตรกร ทั้งนี้เกษตรกรที่ไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจโค-กระบือยังคงต้องต่อรองกับพ่อค้าคนกลางในช่วงที่ราคาโค-กระบือตกต่ำ ทำให้เกษตรกรในส่วนนี้ยังไม่สามารถต่อรองราคาและมีต้นทุนสำรองได้เพียงพอ

สรุปได้ว่า เกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือในตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มีผลกระทบในด้านสภาพแวดล้อม ด้านสุขภาพและจิตใจ ด้านสังคมและเศรษฐกิจและด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ทำให้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือ เนื่องจากผลกระทบในด้านต่าง ๆ นี้ ส่งผลกับการดำรงชีวิตของเกษตรกรทั้งในเรื่องของความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ ความกังวลและเรื่องสุขภาพ ทั้งนี้ยังคงพบผลกระทบที่ไม่ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือตำบลสาวะถี คือ เกษตรกรได้มีการจัดการสภาพแวดล้อมรอบให้เหมาะสมกับการเลี้ยงโค-กระบือ ไม่ส่งผลกระทบต่อ

ชุมชนและความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดจากการรวมกลุ่มวิสาหกิจโค-กระบือในชุมชน ทำให้เกิดความมีส่วนร่วมและเกิดความร่วมมือระหว่างชุมชน

3. แนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือในตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

แนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมในการเลี้ยงโค-กระบือของเกษตรกรในตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ควรมีการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาส่งเสริมคุณภาพชีวิตเกษตรกร ซึ่งผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลมาโดยสรุปได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

คุณเอ (นามสมมติ) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “ต้องมีแปลงหญ้าและมีพื้นที่เพียงพอในการเลี้ยงและมีตลาดรองรับการค้าขายโค-กระบือ”

คุณบี (นามสมมติ) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “ต้องมีการส่งเสริมในด้านต่าง ๆ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และไม่มีค่าใช้จ่ายเยอะเกินไป”

คุณซี (นามสมมติ) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “การเลี้ยงโค-กระบือต้องมีความพร้อม เพราะเลี้ยงง่ายรายได้ดี”

คุณดี (นามสมมติ) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “ถ้าเลี้ยงโค-กระบือให้สมบูรณ์ก็จะได้ราคาที่ดี สามารถนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตได้”

คุณอี (นามสมมติ) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “1) ปรับปรุงพันธุ์โค 2) ต้องมีอาหารให้สัตว์และมีพื้นที่ที่เพียงพอ 3) ต้องมีการศึกษาดูงาน และอบรมการจัดการโค-กระบือ 4) ต้องมีการรวมกลุ่มเลี้ยงโค-กระบือ เพื่อจะได้มีโอกาสต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง และการรวมกลุ่มจะมีโอกาสกู้ยืมเงินในการรวมกลุ่มได้ ถ้ามีการรับรองจากกรมปศุสัตว์ ทำให้สามารถมีงบประมาณในการลงทุนอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อที่จะลดค่าใช้จ่ายของเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่ม 5) มีอาหารเสริมที่เพียงพอ และ 6) กรมปศุสัตว์ต้องมีการเข้ามาดูแลกลุ่ม เพื่อส่งเสริมในด้านต่าง ๆ เช่น ราคา พันธุ์โค”

คุณจี (นามสมมติ) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “ต้องมีการส่งเสริมเรื่องยาบำรุงและตรวจสอบสุขภาพโค-กระบือทุก ๆ 2 เดือน และอยากให้รัฐช่วยส่งเสริมพันธุ์โค-กระบือให้มีการพัฒนาให้สวยงาม โค-กระบือจะได้ราคาที่ดี”

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือ สรุปได้ว่า เกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือในตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนเรื่องการดูแลสุขภาพโค-กระบือและพัฒนาปรับปรุงพันธุ์โค-กระบือให้เป็นที่สวยงามมากขึ้น และยังให้จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจเพื่อที่เกษตรกรจะได้มีการรองรับจากหน่วยงานต่าง ๆ ในตลาดโค-กระบือเนื่องจากเกษตรกรมีต้นทุนต่ำ จึงต้องมีการสนับสนุนเกิดขึ้นพร้อมทั้งความคงที่และความเหมาะสมของราคาโคกระบือ

คุณเอ (นามสมมติ) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “ต้องมีแปลงหญ้าและมีพื้นที่เพียงพอในการเลี้ยงและมีตลาดรองรับการค้าขายโค-กระบือ”

คุณซี (นามสมมติ) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “การเลี้ยงโค-กระบือต้องมีความพร้อม เพราะเลี้ยงง่ายรายได้ดี”

คุณดี (นามสมมติ) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “ถ้าเลี้ยงโค-กระบือให้สมบูรณ์ก็จะได้ราคาที่ดี สามารถนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตได้”

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือ สรุปได้ว่า เกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือในตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ต้องการให้เกษตรกรที่ต้องการเลี้ยงโค-กระบือมีความพร้อมในการเลี้ยงโค-กระบือซึ่งการเลี้ยงโค-กระบืออาจจะต้องมีแปลงหญ้าเพื่อสำรองไว้ในยามฉุกเฉิน

อภิปรายผล

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือตำบลสาวะถี ผลกระทบ และแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือ พบว่า เกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือตำบลสาวะถี ยังพบกับปัญหาของความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน เนื่องจากปัจจุบันราคาโค-กระบือลดลงเป็นอย่างมาก เพราะความอึดตัวของเกษตรกรที่เลี้ยงโค-กระบือ จึงทำให้เกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือมีรายได้ไม่สม่ำเสมอ พร้อมทั้งยังประสบกับปัญหาในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสุขภาพ เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรสูงอายุและไม่แข็งแรง ด้านจิตใจ เนื่องจากสภาพอากาศมีการเปลี่ยนแปลงทำให้เกษตรกรไม่สามารถหาหญ้าได้จึงทำให้เกิดความกังวล ทั้งนี้สภาพแวดล้อมของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลสาวะถีมีความเหมาะสมในการเลี้ยง

โค-กระบือ เนื่องจากพื้นที่เลี้ยงโค-กระบือที่ห่างจากชุมชนและมีพื้นที่ในการเลี้ยงโค-กระบือ และความสัมพันธ์ทางสังคมของเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือยังมีความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนเป็นอย่างดี เนื่องจากเกษตรกรสามารถใช้ประโยชน์จากมูลสัตว์เพื่อแจกจ่ายหญ้าหรือผู้ที่อาศัยในชุมชน พร้อมทั้งเกษตรกรมีโครงการ “กลุ่มโคประชารัฐบ้านหนองปิง” ทำให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นและความร่วมมือของเกษตรกร ซึ่ง พบว่า ผลการวิจัยสอดคล้องกับวิจัย กำพลศักดิ์ วงศ์นารี และคณะ (2553) ศึกษา เรื่อง การตัดสินใจของเกษตรกรในการใช้บริการตลาดนัดโคกระบือในจังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น และมหาสารคาม ในเรื่องการเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโค-กระบือให้เกษตรกรเพราะตลาดนัดโค-กระบือถือเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของเกษตรกรและยังเป็นแหล่งคัดเลือกสายพันธุ์โคกระบือเพื่อนำพัฒนาปรับปรุงโคกระบือของเกษตรกรในท้องถิ่นเพื่อให้สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรในชุมชนและการผลักดันโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโค-กระบือของภาครัฐให้เป็นรูปธรรมและประสบผลสำเร็จมากขึ้น อีกทั้งคุณภาพชีวิตเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้นั้นขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจในปัจจุบัน ทำให้ที่เกษตรกรจะมีรายได้จากการขายโค-กระบือ เพื่อเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือตำบลสวะถิมีต้นทุนและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ พบว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งในด้านสภาพแวดล้อม ด้านสุขภาพและจิตใจ ด้านสังคมและเศรษฐกิจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมและแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือ มีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรเป็นอย่างมาก เนื่องจากผลกระทบในหลาย ๆ ด้าน ทำให้เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานสนับสนุน เพราะเกษตรกรมีเงินทุนในการเลี้ยงน้อย จึงต้องมีการช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ในการเลี้ยงโค-กระบือ เพราะโค-กระบือมีความสำคัญทางเศรษฐกิจของเกษตรกรในเรื่องรายได้ เมื่อขายโค-กระบือในราคาที่เหมาะสมได้เกษตรกรก็จะนำรายได้มาต่อยอดทำให้เกษตรกรมีรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

สรุปผลการวิจัย

บริบทข้อมูลตำบลสวะถิ อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ตำบลสวะถิ มีพื้นที่ที่เหมาะสมในการเลี้ยงโค-กระบือ โดยมีพื้นที่ทั้งหมด 90.55 ตารางกิโลเมตร พื้นที่โดยทั่วไปเป็นทุ่งนาและที่ราบสูง พื้นที่ส่วนใหญ่ยังแห้งแล้งอยู่มาก บริเวณเขตบ้านหนองปิงมีภูเขาเล็ก ๆ มีแหล่งน้ำธรรมชาติและลำห้วยในบางหมู่บ้าน แต่หน้าแล้งจะขาดน้ำทำให้น้ำไม่พอเพียงในการอุปโภคและบริโภค ประชากรส่วนใหญ่จะตั้งบ้านเรือนอยู่ตามพื้นที่ราบสูง โดยตำบลสวะถิส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ พร้อมทั้งเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือ แต่ยังขาดแคลนโค-กระบือ ในการทำการเกษตร โดยในช่วงเดือนพฤษภาคม 2559 เกษตรกรบ้านหนองปิง หมู่ที่ 10 และหมู่ที่ 18 ตำบลสวะถิได้นำโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกรตามพระราชดำริ เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของตำบลสวะถิ เพื่อให้เกษตรกรได้แก้ปัญหาการขาดแคลนโค-กระบือ เพื่อผลิตจำนวนโค-กระบือในหมู่บ้านโดยมีบ้านหนองปิงเป็นชุมชนที่ดำเนินการโครงการธนาคารโค-กระบือเพื่อเกษตรกรตามพระราชดำริ โดยใช้ชื่อว่า “กลุ่มโคประชารัฐบ้านหนองปิง” และได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการกลุ่ม มีกฎระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อดำเนินงานในรูปแบบกลุ่ม โดยมีการจัดการเลี้ยงดูสัตว์ การจัดการคอกที่เหมาะสม ให้อาหารตามหลักโภชนาอาหารสัตว์ มีแผนการดำเนินงานฉีดยาวัคซีนตามรอบที่กรมปศุสัตว์กำหนด การจัดการโรงเรือนโดยเกษตรกรภายในกลุ่มจะต้องมีการเตรียมความพร้อมก่อนลงเลี้ยง โดยเกษตรกรทุกรายจะต้องมีคอก มีที่ให้อาหาร-น้ำ ที่เก็บมูลสัตว์ สมาชิกกลุ่มจะต้องมีป้ายชื่อ และจัดทำบัตรประจำตัวสัตว์ ในส่วนอาหารสัตว์อาหารสัตว์เกษตรกรที่ได้รับสัตว์จะต้องมีการเตรียมแปลงหญ้าให้เพียงพอเพื่อสัตว์จะได้รับอาหารหญ้าที่มีคุณภาพและเพียงพอ ทั้งนี้ในวิสาหกิจชุมชนกลุ่มโคประชารัฐบ้านหนองปิง ดำเนินกิจกรรมปรับปรุงพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมให้เป็นพื้นที่สำหรับปลูกพืชอาหารสัตว์ จำนวน 9 ไร่ และยังคงดำเนินกิจกรรมผสมอาหารอัดฟางก้อน ทำหญ้าหมักจำหน่ายให้กับเกษตรกรภายในและกลุ่มเกษตรกรภายนอกกลุ่มในราคาถูกกว่าท้องตลาด เพื่อเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรด้านต้นทุนและเป็นการสำรองเสบียงอาหารเตรียมความพร้อมรับมือในสถานการณ์ที่สัตว์ขาดแคลน มีการจัดการด้านสุขภาพสัตว์โดยในหมู่บ้านจะทำขอรับวัคซีนสัตว์ในหมู่บ้านเพื่อให้เกษตรกรทุกรายในหมู่บ้านได้ใช้ประโยชน์ได้แก่ ตรวจสุขภาพประจำปี การรักษาฉีดยาถ่ายพยาธิ ฉีดยาป้องกันโรค ทำเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ การผสมเทียม

ส่วนในเกษตรกรรายที่มีข้อบังคับในคอกและอาสาศุสัตว์จะเข้าไปดำเนินการให้ที่คอกสัตว์ อีกทั้งยังมีชุมชนอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้เข้าร่วมโครงการทำให้เกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือได้รับการดูแลโค-กระบือที่ไม่ครอบคลุมเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือ

ผลกระทบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือในตำบลสวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่าผลกระทบที่ส่งผลกับเกษตรกร คือ ความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ การมีสุขภาพที่ไม่แข็งแรงและความกังวลที่เกิดขึ้นกับเกษตรกร ซึ่งผลกระทบนี้ส่งผลให้คุณภาพเกษตรกรมีความขัดข้องจากการขาดรายได้จากความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจทำให้เกษตรกรไม่สามารถสร้างรายได้ได้อย่างต่อเนื่องและยังมีปัญหาทางสุขภาพของเกษตรกรที่เป็นผู้สูงอายุและอาจเกิดความกังวลในบางช่วงเวลา เนื่องจากมีสภาพอากาศที่แปรปรวนทำให้ไม่สามารถหาอาหารให้โค-กระบือได้ส่งผลให้เกษตรกรยังคงพบกับปัญหาดังกล่าว

แนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือในตำบลสวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่าเกษตรกรต้องการให้ภาครัฐเข้ามาสนับสนุนเรื่องการดูแลสุขภาพโค-กระบือและพัฒนาปรับปรุงพันธุ์โค-กระบือ มีพื้นที่ที่เพียงพอต่อการเลี้ยงโค-กระบือ เพื่อให้สะดวกต่อการเลี้ยงโค-กระบือของเกษตรกร มีตลาดรองรับและปรับราคาโค-กระบือให้กับเกษตรกร เพื่อที่เกษตรกรจะได้มีรายได้ในการต่อยอดในครั้งต่อไป อีกทั้งยังมีเกษตรกรบางส่วนต้องการสร้างกลุ่มวิสาหกิจเลี้ยงโค-กระบือ เพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับเกษตรกรที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 เทศบาลสวะถีควรมีการสนับสนุนการดูแลสุขภาพโค-กระบือ เพื่อให้ครอบคลุมต่อการรักษาและดูแลไม่ให้โค-กระบือเกิดโรคระบาดให้กับเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือ ตำบลสวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

1.2 เทศบาลสวะถีควรมีการสนับสนุนเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือ ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการวิสาหกิจเลี้ยงโค-กระบือ เพื่อให้เกษตรกรสามารถมีช่องทางการดูแล สอบถาม และการดูแลสุขภาพโค-กระบือที่ครอบคลุมให้กับเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือ ตำบลสวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

1.4 เทศบาลสวะถีควรมีเพิ่มตลาดรองรับในการซื้อขายโค-กระบือให้มากขึ้น เพื่อให้เกษตรกรสามารถค้าขายโค-กระบือได้เพิ่มมากขึ้น เพื่อส่งเสริมการกระตุ้นเศรษฐกิจ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งเป็นเพียงการศึกษาในข้อมูลเชิงคุณภาพ อาจจะไม่ครอบคลุมคุณภาพชีวิตเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือที่ละเอียดมากนัก การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น ศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรในการเลี้ยงโค-กระบือ ตำบลสวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น หรือปัจจัยที่ส่งผลคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือ ตำบลสวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2566). โค-กระบือ. สืบค้น 11 ธันวาคม 2566. จาก

[https://dld.go.th/th/index.php/th/help-web/search-](https://dld.go.th/th/index.php/th/help-web/search-menu?searchword=%E0%B8%84%E0%B8%B8%E0%B8%93%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%9E%E0%B8%8A%E0%B8%B5%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%95&searchphrase=all)

[menu?searchword=%E0%B8%84%E0%B8%B8%E0%B8%93%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%9E%E0%B8%8A%E0%B8%B5%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%95&searchphrase=all](https://dld.go.th/th/index.php/th/help-web/search-menu?searchword=%E0%B8%84%E0%B8%B8%E0%B8%93%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%9E%E0%B8%8A%E0%B8%B5%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%95&searchphrase=all).

กำพลศักดิ์ วงศ์นารี, ประสิทธิ์ ประครองศรี และ เพี้ยศักดิ์ รักดี. (2553). การตัดสินใจของเกษตรกรในการใช้บริการตลาดนัด

โค-กระบือ ในจังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น และมหาสารคาม. วารสารวิจัย มข. (ฉบับบัณฑิตศึกษา), 10(1), 145-156.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12

(พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2565). รายงานภาวะเศรษฐกิจการเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. สืบค้น 13 มกราคม

2567. จาก <https://www.opsmoac.go.th/news-files-441991791206>.

Krung Wilachai. (2550). โค-กระบือ. สืบค้น 27 ธันวาคม 2566. จาก <https://www.gotoknow.org/posts/152839>.